

Noortekeskse lähenemise teoreetiline kontseptsioon avatud noorsootöö kontekstis. Uuringuraport.

Andu Rämmer, Anne Kivimäe, Maria Žuravljova, Kaur Kõtsi

Tartu Ülikool

2021

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti
tuleviku heaks

Sisukord

Sissejuhatus.....	3
Uuringu eesmärk ja fookusvaldkond	4
Valim ja meetod	5
Noortekeskse lähenemise komponentide tähendus noorsootöö korraldajate, noorsootöötajate ja noorte arvamustes.....	7
Kohalike omavalitsuste noorsootöö korraldajad	7
Noortekeskuste noorsootöötajad	10
Noortekeskuste noorsootöös osalevad noored.....	13
Järeldused	16
Kokkuvõte	17
Kasutatud kirjandus	20

Sissejuhatus

Noortekeskse lähenemise kontseptsioon (Rämmer jt 2021) defineerib noortekeskst kui noore isiksuse arengu ja heaolu seadmist noortele pakutavate teenuste ja tegevuste sisu, korralduse ja arendamise keskmesse. Selline lähenemine toob kaasa teenuste/tegevuste suurema mõjususe, noorte (järje)kindlama ja sisukama osaluse teenustes, kogukondliku mõju suurenemise ka noortele, kes ise teenustes vahetult ei osale, aga ka noorte enesekindluse ja oma elu väärtustamise suurenemise. Lähenemine toetab seeläbi noorte taju oma elu teadlike suunajatena ning noorte heaolu ja vaimset tervist. Rakenduslikult tähendab noortekeskse lähenemise aluseks võtmine töös noortega seda, et eesmärkide-, töövormide ja -võtete-alaste ning korralduslike valikute tegemine peab lähtuma noorest kui teadlikust isiksusest ja toetama noore vaimse ning füüsilise heaolu saavutamist.

Kontseptsioonis on noortekeskne lähenemine kirjeldatud läbi komponentide, mis peavad olema tagatud selleks, et mingit tegevust/teenust ja teenuste osutamise või korraldamise protsessi saaks nimetada noortekeskseks. Nendeks komponentideks on noorte õiguste järgimine, tegelik osalus, respekterimine, väärtuste teadvustamine ja jõustava keskkonna kujundamine. Kontseptsiooni ja selles kirjeldatud noortekeskset lähenemist analüüsi ekspertide poolt kontseptsiooni loomise käigus ning üldiselt kinnitati lähenemises kirjeldatud komponentide asjakohasust (Rämmer jt 2021). Kontseptsioon töötati välja Tartu Ülikooli Narva kolledži projekti „Noortekeskse lähenemise põhineva kohaliku tasandi noorsootöö korralduse uuendusliku mudeli arendamine“ raames. Projekti toetajad olid Haridus- ja Teadusministeerium, Haridus- ja Noorteamet ja Euroopa Sotsiaalfond. Käesolev uuringuraport kirjeldab noortekeskse lähenemise teoreetilise kontseptsiooni uurimist avatud noorsootöö kontekstis.

Illustratsioonid käesoleva uuringu juures on loodud genial.ly keskkonnas TÕ Narva kolledži noorsootöö tudengite Anna Demina ja Elizaveta Shilman poolt, kes on andnud loa neid kasutada uuringu tutvustamisel.

Uuringu eesmärk ja fookusvaldkond

Eesmärgiga saada täiendavaid hinnanguid noortekeskse lähenemise kontseptsiooni sisule sh kontseptsioonis defineeritud komponentide tähenduslikkusele Eesti praktilise noorsootöö kontekstis, viidi 2021 läbi uuring noortekeskse lähenemise teoetilise kontseptsiooni analüüsiks noortevaldkonnas.

Uuringu fookusvaldkonna valimiseks analüüsiti esmalt noortevaldkonna tegevuste ja teenuste grupe ning valiti uurimiseks *avatud noorsootöö valdkond*. Valiku kriteeriumideks oli fookusvaldkonna sisuline mitmekesisus, erinevatele noortele suunatud tegevuste/teenuste olemasolu, töötajaskonna arvukus, geograafiline ulatus ja tugev seos kohalike omavalitsustega.

Valitud fookusvaldkond – *avatud noorsootöö* – on olnud Eestis aktiivne noortele teenuste ja tegevuse osutamisel üle 20 aasta, on üle-Eestilise geograafilise ulatustega, valdkonnas on mitmekesine töötajaskond ning teenuse korraldajaks on kohalikud omavalitsused. Avatud noorsootööd rakendatakse noortekeskustes. Avatud noorsootöö teenus on vastavalt Eesti Avatud Noortekeskuste Ühenduse sõnastatud definitsioonile „noortele suunatud noortevaldkonna teenus, mida osutatakse noortekeskuste kaudu ja kus luuakse noortele tingimused vaba tahte alusel osalus- ja eneseteostusvõimaluseks, et toetada nende aktiivsust ja toimetulekut ühiskonnaelus“ (Eesti ... 2021). Avatud noorsootööga on seega seotud erinevad osapooled – nii omavalitsuse ametnikud, kes vastutavad noorsootöö korraldamise eest, noortekeskuste töötajad-praktikud ja noored, kes avatud noorsootöös osalevad. Nende sihtgruppide arusaamu noortekeskse lähenemise sisust st komponentidest analüüsiti empiirilises uurimuses põhjalikult.

Valim ja meetod

Empiirilise uuringu valimi moodustamise kriteeriumiks oli vajadus võrrelda ja analüüsida avatud noorsootööga erineval tasandil ja erineval moel kokkupuutuvatesse rühmadesse kuuluvate inimeste seisukohtade variatiivsust. Selektiivse valimi moodustamise eesmärgiks oli uurida nii erinevatesse professionaalsetesse gruppidesse kuulujate sh noorsootöö korraldajad kohalikes omavalitsustes ja noortekeskuste töötajad kui noortekeskuste tegevuses osalevate noorte arvamusi.

Lähtuvalt teoreetilise mudeli ülesehitusest koostati kvalitatiivsete süvaintervjuude küsimustik ning uuriti ja võrreldi selle abil intervjueeritavate arvamusi. Põhjalikumalt koguti arvamusi kõigi noortekeskse lähenemise komponentide tähenduslikkusest praktilises noorsootöös ja nende rakendamisel ilmnedavatest takistustest. Uurimiseks kasutati fookusintervjuusid, mis võimaldasid tuua välja konsensuslikke arusaamu, teadmisi ja suhtumisi.

Intervjuud viidi läbi tarkvara Zoom keskkonnas maist juunini 2021. Veebiintervjuu meetod võimaldas samaaegselt intervjueerida osapooli erinevatest Eesti piirkondadest. Kokku teostati 8 fookusgruupiintervjuud. Kohalikes omavalitsustes noorsootööd korraldavate spetsialistidega tehti intervjuu 14. mail, noortekeskuste töötajatega 11. ja 14. mail. Noorsootöös osalevate eestikeelsete noortega tehti kaks intervjuud 20. mail ning 1. juunil ja venekeelsete noortega tehti kaks intervjuud 18. ja 25. mail. Kokku osales intervjuudes 27 inimest: 6 kohalikes omavalitsustes noorsootööd korraldavat spetsialisti, 6 noortekeskuse töötajat ja 15 noort sh 4 venekeelse taustaga.

Noortega läbiviidud fookusgruupiintervjuud korraldati koostöös Tartu Ülikooli Narva kolledži üliõpilastega ja kandsid „töötoa“ nimetust. Noortele selgitati tegevuse eesmärgid ja paluti küsimustele vastata mõeldes ideaalsest noortekeskusest ja oma kogemustest noortekeskuses käies.

Kõik intervjuudes osalejad nõustusid vestluste salvestamisega. Pärast intervjuude läbiviimist transkribeeriti kõik salvestused. Intervjueeritute transkribeeritud seisukohti analüüsiti kvalitatiivse sisuanalüüsi abil. Analüüsi eesmärgiks oli selgitada välja ja analüüsida avatud noorsootööga erinevaid kokkupuuteid omavate osapoolte arvamusi noortekeskuse komponentide tähenduslikkusest. Sisuanalüüsi täpsemaks meetodiks valisime temaatilise analüüsi suunatud ehk deduktiivse meetodi, sest see võimaldas tuua välja erinevused nii professionaalsete gruppide kui ka noorsootöös osalevate noorte tõlgendustes. Tulemuste osas välja toodud järeldused baseeruvad intervjueeritavate poolt noortekeskuse komponentidele omistatud tähendustel ning nendega seotud kogemustel ja arusaamadel. Analüüsime lähemalt seda, kuidas ja mida peeti oluliseks seoses komponentidega rääkida, mis oli aluseks nende tõlgendustele erinevate uuringus rühmade esindajate seas.

Empiirilises analüüsis võrdlesime erinevate gruppide esindajate tõlgenduste vastavust noortekeskuse teoreetilise kontseptsiooni määratlustele. Tekstiliste andmete analüüsi fikseerisime intervjuudes väljendatud seisukohtades esiletoodud kogemusi, arusaamu ja noortekeskuse komponentidele omistatud tähendusi. Selle käigus vaatlesime, millised

kesksed tõlgendused kõikide intervjueritud gruppide esindajate seisukohtades kordusid ning millised nende gruppide lõikes erinesid. Samuti analüüsisime ka neid aspekte, mida nad pidasid oluliseks seoses noortekeskusega täiendavalt rääkida.

Noortekeskse lähenemise komponentide tähendus noorsootöö korraldajate, noorsootöötajate ja noorte arvamustes

Grupiintervjuude käigus kogutud andmed on esitatud ja analüüsitud vastanute profiilide ja noortekeskse lähenemise komponentide lõikes.

Kohalike omavalitsuste noorsootöö korraldajad

1) Noorte õiguste järgimine

Noorte õiguste tähendus praktilises töös ilmnes eelkõige väljakutse, mis on seotud noorte õigusega privaatsusele. Vastanud mainisid vajadust lähtuda **andmekaitse** seadusest ja sellest tulenevatest nõuetest andmete jagamise õigustes. Silmas peeti logiraamatus kogutavaid andmeid ja noore ning lapsevanema teavitamist - näiteks millal tohib noortest pilti teha, mida tohib postitada, ja kas noorte poolt loodut (näiteks fotosid) võib kuidagi afišeerida või kasutada. Esile tõsteti ka probleeme õiguste arvestamisel **töös keerukamate noortega**, näiteks juhul, kui noorte viibimist noortekeskuses on halva või agressiivse käitumise tõttu piiratud. Seda käsitletakse karistusena. Samas leiti, et noortele määratud karistus peab olema ikkagi rikkumisega proportsionaalne. Tõsteti esile küsimused, mis seonduvad **avatuse ja võrdse ligipääsuga** - näiteks erivajadustega noorte jaoks. Kuigi kaheldi noortekeskuste võimekuses luua tingimusi ja võimalusi nt kuulmis- ja liikumis- ning nägemispuudega noortele heade tingimuste loomiseks ja töötajate pädevuses nendega töötada, leiti üldiselt, et noortekeskused saavad päris hästi hakkama nii sellistele noortele eneseteostuse võimaluste tagamisel kui ka neile mõtete väljendamise ning ideede algatamise ja elluviimise võimaldamisel. See on tagatud ka noorsootöö põhimõtete, avatud noorsootöö põhimõtete ja ka kutse- eetika järgimise kaudu.

Noorsootöötaja rollina noortekeskustes nähti ka seda, et noortele **ei surutaks peale täiskasvanute vaateid ja arvamusi**, alates toitumisest kuni poliitiliste vaadeteni. Olulised on ka kogukondlikud kokkulepped, mh selle kohta millised on kooli ja noortekeskuse rollid töös laste ja noortega. Näiteks kuidas toimida siis, kui mingil põhjusel on noor tulnud kooli ajal noortekeskusesse. Vastanud leidsid, et **noorte õiguste järgmine noortekeskustes sõltub sellest, kas noorsootöötajal on professionaalne ettevalmistus**. Õigustega arvestamisel on oluline noorsootöötaja usaldusväärsus ja võimekus suunata noori ka teiste noorte õigustega arvestama.

2) Tegelik osalus

Vastanud leidsid üldiselt, et **noortekeskuste eristuv panus kogu noorsootöömaastikul on just noorte maksimaalsed osalusvõimalused** ja soovitud eesmärgina rõhutati noorte omaalgatust. Noori kaasatakse projektidesse, pakutakse erinevaid võimalusi osaleda, juhtida ja algatada. Samas leiti, et pigem on kaasatud aktiivsed kui passiivsed noored - eelkõige valjuhäälsed ja silmatorkavad kui vaiksed ja

tagasihoidlikud. Noorsootöö korraldajad kohaliku omavalitsuse tasandil leidsid, et **noor peaks ise noortekeskusesse tulema ja tegema seal oma valikud ning leidma endale tegevuskaaslased ja algatama üritused või projektid.** Vähemasti kolmkümmend protsent üritustest peaks olema noorte endi poolt algatatud.

Intervjuudes märgiti, et siiski **on palju asju, mida ikkagi noortele dikteeritakse.** Ohukohana mainiti noorsootöötaja domineerivat mõju – kui noorsootöötaja võtab koostöös vastutuse ka noore eest, siis ei saa ta kogemust ja ei osale. Oluline on luua noortele **turvaline keskkond**, kus nad julgevad olulistel teemadel kaasa rääkida ja mis annab võimaluse näidata, kuidas noortelt saadud tagasisidet realselt kasutatakse ning kui palju noorte seisukohtadega arvestatakse. Puudub ka kindlustunne selle suhtes, kas näiteks iganädalaselt anonüümselt korjatud noorte ideid arvesse võetakse. Kuna noored mõtlevad tihti sellele, mida nemad suudaksid muuta, siis **noorte julgustamine on hästi oluline.**

Kohaliku omavalitsuse poolt vaadates peaks noorsootöötaja noorte suuremaks kaasamiseks oma mõttemaailma rohkem avama. Samuti vajab tähelepanu noortekeskuste **võimekus tööks erinevates keeltes suhtlevatega noortega** (nt viipe- ja venekeelsed noored või ka eestikeelsed noored - sõltuvalt piirkonnast). Leiti, et sellega peaks arvestama juba töötajate värbamisel. Ligipääsetavus ja kättesaadavus on noortekeskuste juures oluline, kuid erinevate omavalitsuste piirialadel **võib noortel tekkida ebakindlus, kas naaberomavalitsuse noortekeskusesse tohib minna.** Takistused on nende peas, kes mõtlevad, et see ei ole ju tema omavalitsus, kuid tegelikult on iga laps oodatud.

Väiksemates kohtades, kus on vaid üks noortekeskus, **on raskusi erineva taustaga noorte kaasamisel.** Seetõttu tuleb kasutada peale noortekeskuse ka teisi kaasamise vorme. Samuti võiks avada ka uusi noortekeskusi, sest noortel on huvi suurem, kui realselt võimalik pakkuda on.

3) Respekterimine

Vastanud märkisid, et noorsootöötaja ei saa töötada ilma oma partnereid – nii noori kui kolleege respekterimata.

Rõhutati, et **noorte respekterimine tuleb seada esikohale.** Oluline on aktsepteerida noort sellisena, nagu ta on. Tänavanoorsootöös on hästi oluline alustada suhtlust noortega nende reeglite respekterimisest. Samamoodi ka tuleb käituda ka e-noorsootöö keskkondades, kus noored on tegutsenud ammu enne noorsootöötajaid. Kõigepealt tuleb respekterida noort sellisena, nagu ta on ja alles siis leppida kokku täpsemad reeglid, mh mis on ka noorsootöö põhimõtetega rohkem kooskõlas. Noorte keskkonda minnes ei saa alustada nende keelamisega või formaalsete reeglite meelde tuletamisega. Selle asemel võiks **näidata üles huvi noorte tegevuste vastu** ja uurida mida noored ise hakkamasaamise ja edukuse kriteeriumiteks peavad.

Lugupidamine kujutab endast ka usaldatavuse tagamist kui noor seda vajab. Leiti, et **usalduslik suhe noortega on kvaliteetse noorsootöö eelduseks.** Kui noorsootöötajal on usalduslik side oma noortega, siis nad tulevad tegelikult ka keerulisel perioodil oma muresid kurtma. Noorsootöötajad peaks olema ka noortele eeskujudeks täiskasvanutest, kelle järgi joonduda. Noori saab muuta väikeste sammude haaval

nügides. **Lugupidamine on otseselt seotud ka erinevuste arvestamisega ja mõistmisega.**

Üldiselt hinnati, et respektseerimine on **sensitiivne ja professionaalsust nõudev teema** ja tal on omad piirid, mis haakuvad õiguste ja kohustuste rakendamisega. Väljakutseks on, et kohati on ühiskonna ootused vastuolus noorsootöötaja ülesande või noorsootöötaja rolliga. Väga **lihtne on noorsootöö õhustiku väljast löhkuda ilma selle põhimõtteid tundmata** - selles mõttes võiks ka kogukondlikult olla rohkem teadmisi ja informeeritust sellest, kuidas mingi asutus töötab.

4) Väärtuste teadvustamine

Noorsootöö korraldajad tõid kõige suurema riskina väärtuste kontekstis välja noorsootöötaja lähtumise enda väärtustest ja hoiakutest ning veendumustest - et need on kõige õigemad, mida kõik peaksid järgima. Samas osundati ka paradoksile, et noorsootöötaja peaks töötama selliselt, et ta ei läheks ka omaenda väärtushinnangutega vastuollu. Rõhutati, et ka **noorsootöötaja ise peaks kõigepealt teadvustama, millised on tema enda väärtushinnangud ja kas need teda tema töös kuidagi mõjutavad.** Oma väärtuste teadvustamisega tuleks palju tööd teha.

Oluliseks peeti **noorsootöötaja suutlikkust respektseerida erinevusi väärtustes**, näiteks poliitilisi hoiakuid, suhtumist ilmaellu või ka suhtumist vaksineerimisse. Ideaaliks peeti, et erinevad väärtused ei tohiks segada noorsootöötajal noorega koostööd tegemast. Noorsootöötajal peaks olema head enesekehtestamise oskused, et öelda noortele, et erinevad väärtused on aktsepteeritavad ning see ei sega inimeste omavahelist suhtlemist. Erinevuste aktsepteerimine väärtustes toetab mõtet, et erinevus rikastab.

Noorsootöötaja peab suutma lähtuda lapse või noore eluilmast ja seda nende pilguga vaadata ning läbi noortelt saadavat informatsiooni mõistma. Kui põlvkondade vahe on juba kaks ja rohkem, siis läheb noorsootöötaja sinna ema, isa vanaema-vanaisa rollis koos nende väärtuspildiga. Noorsootöötaja peaks olema ise noor või siis, kui ta ei ole, siis ta peab olema kodus noorte väärtusmaailmas ja noorte maailmapilti mõistma. **Noorsootöötaja peaks püsima järjepidevalt hingelt noor ja võtmekohaks on suutlikkus mõista noort ja tema huvisid ning vajadusi.**

5) Jõustav keskkond

Intervjuudes toodi välja, et **jõustamine ja võimestamine on seotud kõikide eelnevate teemadega** intervjuus (so noortekeskuse komponentidega, mida eelnevalt käsitleti) ja seda teemat võib vaadelda eelnevatel põhinevana. Samas toodi välja, et leiti, et jõustamine ja positiivse kogemuse saamine ei pea olema seotud iga tegevusega: vastanutel ei olnud päris üheselt selge, kas päris kõiki noorte ideid ja mõtteid peaks jõustama ning kui palju peaks noorsootöötaja nende väärtuslikkust vaagima.

Märgiti, et **noortekeskus peaks olema see koht, kus noor saab tunda, et just seal võib ta ka eksida ja sellest õppida.** Toodi välja, et riskikohaks on dilemmat protsessi ja tulemuse vahel. Väljastpoolt avaldatakse noorsootööle pidevalt tugevat survet resultaatideks – näiteks kui mõni üritus välja lubatakse, siis peaks see olema ka

menukas. Aga samas on noortekeskuses tehtava **noorsootöö huvides teinekord see protsess ise palju tähtsam, kui lõpptulemus.**

Noorsootöötaja tutvustab ja näitab noorele laiemat maailma ja eneseteostuse võimalusi. **Võimestamine võimaldab noorel hakata läbi noorsootöö tunnetama, et ta on oma elu juht.** Noorsootöötaja professionaalsus aitab tagasisidestada nii noore kogemused, kui ka võimalused edasiminekuks nende kogemuste pealt. Samuti arendada noortes tunnetust, kuidas ta ise oma elu juhib ja võtab järjest rohkem kontrolli oma elu üle. **Jõustamist tuleb alustada kõige väiksemate sammude toetamisest,** et neist saaks õppida ja noor saaks aru, kuidas edasi liikuda. Ka tublisid aktiivseid noori tuleb jõustada, sest nendel on täpselt samasugused hirmud ja probleemid ja tihti ka teadmised nagu ülejäänud noortel. Alati tuleb jätta lahti üks abi küsimiseks. Oluline on alati noorte jaoks olemas olla.

Noortekeskuste noorsootöötajad

1) Noorte õiguste järgimine

Noorsootöötajad **leidsid, et noorte õigustega arvestamist võib pidada üheks noorsootöö aluseks – sh noorte võrdset kohtlemist, nendega vajadustega ja õigustega arvestamist.** Noorsootöötajate ülesandeks on seletada piirangute või reeglite on vajalikkust. Noorsootöötajad kipuvad rohkem tähelepanu pöörama noorte õigustele, kui kohustustele, sest nende eesmärgiks on toetada aktiivsete kodanike kujunemist noorsootöös.

Noorsootöötajate hinnangul on noored on oma õigustega hästi kursis. Noorsootöötaja ülesandeks on ka suunata noori ennast analüüsima õiguste ning vabadustega seotud küsimustes. Noortega **õiguste üle arutlemine on üks oluline õppimise koht noorsootöös.** Üheks noorsootöö keskseks väärtuseks on erinevate seisukohtade ja arvamuste aktsepteerimine, noortele antakse võimalus oma arvamust välja öelda. Oluline on noortele selgitada, et kellelegi ei tohi ei füüsiliselt ega ka sõnadega haiget teha. Noorsootöötajatel tuleb selgitada, et koos õiguste ja vabadustega kaasneb ka vastutus - sõnavabadus ei tähenda õigust öelda teistele halvasti.

Noorsootöös püütakse **noortele anda teadmine, et neil on õigus tunda ennast julgelt ja vabana, luua turvaline keskkond,** kus noor tunneb ennast mugavalt, tal oleks hea olla, teda ei kiusata, ei lükata tagasi, noortel on õigus osaleda nendes tegevustes, kus nad vastavalt oma valikutele soovivad osaleda, kus arvestatakse noorte põhi- ja inimõigustega, kus noor saab teha ise oma valikuid ja tunda ennast olulise ning väärtustatuna.

Noorsootöötajad on tajunud sidusvaldkondade partneritega suheldes noorsootöö väärtuste eiramist - **noortesse suhtutakse sageli eelarvamustega või nendega ei arvestata.** Keeruline on ka olukord, kus noorsootöö põhimõtted lähevad vastuollu

koolisüsteemis tooni andva autoritaarsusega. Samuti võib takistuseks olla lapsevanemate suutmatus noori mõista, või nende põhimõtted, mis keelavad noorel kuhugi abisaamiseks pöörduda. **Noorsootõtaja peab seetõttu ka vanematele noorte õigusi selgitama.** Probleemiks võib olla ka **noorte suutmatus tõmmata piiri enda ja teiste arvamuste tähtsustamise vahele**, mis võib viia tuliste vaidlusteni eriti sotsiaalmeediakanalites ja suhtlusplatvormides. Ka **nooruslik uljus võib olla noorsootõtajatele väljakutseks**, sest noorte jaoks on alati põnev midagi uut proovida ja katsetada ning unustatakse ära, et mis sellega kaasneb või kas seda peaks üldse tegema.

2) Tegelik osalus

Noorsootõtajad nentisid, et kuigi noorte endi poolt väljatöötatud, koostatud ja juhitud projektide puhul peaks noorsootõtaja roll olema ainult toetav ja julgustav, kipuvad noorsootõtajad sageli neid **projekte noorte eest „ära tegema“**. Väliselt võib tunduda, et tegemist on noorte projektiga, mis on tehtud nende initsiatiivil. Kahjuks tuleb seda väga sageli ette näiteks alustavate noorsootõtajate või nende puhul, kes ei saa päriselt aru, mida noorsootöö tähendab. Samas võivad noortele suunatud projektikonkursside taotlusvormid ja nõuded tunduda noorte jaoks liiga keerulised ning ilma noorsootõtaja initsiatiivita ei olekski võimalik neid ellu viia.

Näilist on kaasamist väga palju ja seda soodustas ka pandeemia. Noored pettuvad väga kergelt, kui nad tajuvad, et nende arvamusega tegelikult ei arvestata või nende osalemisel pole reaalselt tulemust. **Osalusharjumuse kujundamine noortes on pikk protsess, mis vajab järjepidevat tööd.** Rohkem tuleks tähelepanu pöörata sellele, et noorsootöö kaudu pakutav vastaks ka tegelikult noorte huvidele ja vajadustele (mitte ainult aktiivsetele, teadlikele ja oskuslikele noortele). Oluline on, et noored teaksid, et neil on **võimalus kaasa rääkida ka laiemates küsimustes**, mitte ainult otseselt neid puudutavates või noorsootööga seotud teemadel.

Noorsootõtajad märkisid, et **osaluse eeldused luuakse noorteinfo kaudu**. Otsuste ja valikute tegemisel on väga oluline õige informatsiooni leidmine ning noorte informeerimine nende võimalustest on üks noorsootõtaja igapäevatöö osa. Oluliseks väljakutseks on noortega digimaailmas sammu pidamine. **Noori ei tohi osalemisega ka üle „ekspluateerida“** – näiteks tervisekriisi ajal küsiti noortelt iga nädal, et millistes tegevustes nad järgmisel nädalal soovivad osaleda – infomüra on niigi palju ja noored lihtsalt väsivad ära - neile tuleb jätta aega ka puhkamiseks.

3) Respekterimine

Lugupidav suhtumine noortesse on väga tähtis, sest noored osalevad noorsootöös vabatahtlikult ja teistsugune lähenemine ei olekski mõeldav. Kui noorsootõtaja ei suhtu noortesse lugupidavalt, siis ei ole ka võimalik koostööd teha. **Ei saa eeldada, et noored suhtuksid täiskasvanutesse lugupidamisega, kui nendesse samamoodi ei suhtuta.** Vastanud märkisid, et noorsootõtajad peavad oskama õigesse konteksti panna seda, kuidas noored ennast väljendavad, nende öeldut ja nende suhtumist. Lisaks kodule võtavad noored väga palju käitumisnorme üle neid ümbritsevast keskkonnast ja noorsootõtaja on paratamatult noorele eeskujuks. Näiteks mobiilse

noorsootöö puhul tuleb arvestada sellega, et noorte „oma territooriumil“ või keskkonnas kehtivad ka nende“ omad reeglid“ ja seal ei tule kõne allagi noortega tänitamine või kurjustamine.

Turvalist ja usalduslikku keskkonda, kus noor tunneks ennast hästi ja julgeks oma mõtteid vabalt jagada, tuleb noorsootöötajal teadlikult luua. Reeglite rikkumisele ei tohiks järgneda automaatseid karistusi, vaid arutelu noorega, et mis ja miks läks valesti ning kuidas seda edaspidi vältida. Tähtis on see, et noor mõistaks oma eksimust ja temas oleks piisavalt sisemist motivatsiooni, et järgmisel korral või sarnases olukorras samu vigu vältida. Samuti tuleb reeglid kõigepealt noorsootöötajatel omavahel kokku leppida. Kui noorsootöötajal on keeruline luua häid suhteid mõne konkreetse noorega, siis tuleks leida noorsootöötaja, kes saavutab hea kontakti just selle noorega. Noorsootöötaja ja noor ei saa olla päriselt sõbrad, omavahelistes suhetes tuleb leida teatud tasakaal ja noor peab teadma, et noorsootöötajaga koos olles on kindlad piirid. Noored vajavad ka teatud piire ja teadmist, et mis on lubatud ja mis mitte. Selliseid riske aitab maandada **võrdsel kohtlemisel põhinev, lugupidav, avatud, aus ja läbipaistev suhtlemiskeskond ning küsimuste või probleemide omavahel läbi arutamine ja reeglites ühiselt kokku leppimine.**

4) Väärtuste teadvustamine

Noorsootöötajad tõid välja, et noorte väärtused on veel lõplikult välja kujunemata ja seetõttu on **noorte väärtuste teadvustamine väljakutseks ka noorsootöötajale**. Noorsootöötaja saab koos noortega kaasa mõelda ja aidata neil kujundada enda väärtusi, aga noorsootöötaja ei saa otseselt öelda, et millised on „õiged väärtused“. Noorsootöötajad leidsid, et on vajalik mõtestada, **kuidas asutuse sees (noortekeskuses, noorsootöötajatena, meeskonnana) väärtusi ja oma fookusi üldse suunatakse.**

Noorsootöös lähtutakse eelkõige üldinimlikest väärtustest, aga noorte väärtusi kujundab eelkõige nende perekond ja kodune kasvatus, mis määrab suures osas, mida noored oluliseks peavad ning mida nad väärtustavad. **Väga kergelt võib tekkida väärtuskonflikt, kui kodus on hoopis teistsugused väärtused.** Noorsootöötaja kujundab noorte minapilti eelkõige isikliku eeskuju kaudu. Oluline on, et noorsootöötaja tunneks enda väärtusi, kuid oleks võimeline aktsepteerima ka teistsuguseid väärtusi. Noored tulevad sinna, kus nad on oodatud, vajatud ja kus nad on tähtsad.

Noorte väärtustele tuleb mõelda juba tegevusi planeerima hakates. Noorte väärtuste teadvustamine ei pruugi tulla igapäevatoos esile, kui noorsootöötaja on üksi tööl ning tal peab korraka jaguma tähelepanu 30le noorele, kes on tulnud näiteks rulaparki sõitma ja omavahel suhtlema. Väärtuste teadvustamisele on lihtsam tähelepanu pöörata siis, kui **noorsootöötajal on võimalik noorega üks-ühele suhelda** ja neil on rohkem teineteise jaoks aega. **Noorsootöötaja hõivatus on riskikoht** - kui tal ei jää aega koos noortega arutada ja analüüsida, sh noorsootöö tegevuste eesmärged, tulemusi ja mõju.

5) Jõustav keskkond

Igapäevaselt püüavad noorsootöötajad võimestada noori sellega, et aidata neil oma mõtted ja arvamus välja öelda. **Noori aitab jõustada ja võimestada positiivsete kogemuste, eneseteostuse ning eduelamuste pakkumine.** Noorsootöötaja peab oskama noore arengut, tegevusi, vestlusi piisavalt jälgida, et oleks võimalik leida neid kohti, mille kaudu noort võimestada. Noorsootöötaja peab noorele lähenemiseks ja temaga kontakti loomiseks oskama valida ka erinevaid meetodeid ning õigeid suhtluskanaleid.

Noorsootöötaja saab noort võimestada **noorte tugevuste kaudu või selliste asjade kaudu, mis noorel hästi õnnestuvad.** Noorsootöötajal tekib võimalus noorele positiivse tagasiside andmiseks, tema julgustamiseks, võimaluste pakkumiseks positiivseks eneseteostuseks. Noore jaoks on väga oluline teadmine, et ta oskab midagi, ta saab millegagi hästi hakkama. Sellele teadmisele (ja noore enda kogemustele) ehitatakse üles noore enesekindlus ja valmisolek võtta ette uusi ja keerukamaid väljakutseid. **Noored tajuvad väga hästi, kas noorsootöötajale läheb tegelikult korda see mida nad räägivad ja kuidas neil läheb.**

Oluliseks riskiks võib olla, kui noori jõustatakse ilma vastavate meetodiliste teadmisteta (nä intuitiivselt). Jõustamine on palju tulemuslikum, kui see põhineb kindlatel teoreetilistel teadmistel ja sellepärast on väga oluline, et **noorsootöötajal oleks läbitud ka vastav erialane tasemeharidus või täiendkoolitus.** Noorsootöötajad võivad teinekord lähtuda liiga palju ka oma varasematest kogemustest ja **hakata noori liiga palju suunama**, jättes nii tahaplaanile noorte tegelikud huvid ja vajadused.

Noortekeskuste noorsootöös osalevad noored

1) Noorte õiguste järgimine

Noorte hinnangul tähendab õiguste järgimine reeglitest ja inimõigustest kinnipidamist. Noored arvasid, et noorte õigustest tuleb lähtuda ja noored peavad teadma ja mõistma oma õigusi ning oskama neist lähtuda. Noored märkisid, et kui koolis tuleb käituda kindla korra ja reeglite järgi ning selles olustikus pannakse ka rohkem rõhku õigustele ja (eriti) kohustustele, siis **noortekeskuses tunnevad noored ennast vabalt.** Noorsootöötajaid tajutakse toetavate sõpradena. Noortele on noortekeskustes jäetud vabadus erinevates tegevustes osalemiseks, mille käigus noorsootöötajad neid toetavad. **Igapäevaselt oma õigustele ei mõelda**, pigem on noortele oluline, et neil aidatakse noortekeskustes noortel oma ideed ellu viida. Samas leidsid nad, et **noorte õigused vajaksid paremini lahti seletamist ja nende teemadele võiks noortekeskuses rohkem tähelepanu pöörata.** Noored tõid veel välja, et nende õiguste järgimine tähendab normaalsete ühiskonna reeglite järgimist, vastastikust viisakust, sõbralikkust, kiusamise vältimist ja puhtuse hoidmist. Samuti leidsid nad, et oluline on üldine lugupidav suhtumine teistesse ja noortekeskuse hea õhkkond võimaldab anda ka teistele kriitilist tagasisidet ilma, et see tekitaks kelleski solvumise tunde või sellest tekiks pingeid. Venekeelsed noored vastajad olid sügavalt

veendunud, et **noored ei tea ega mõista oma õigusi** – näiteks leidsid nad, et õpilasesindus ei tunne oma õigusi.

2) Tegelik osalus

Noored tõid välja, et **osalus mõjutab positiivselt enesehinnangut ja inimene ei tunne siis end enam tõrjutuna.**

Noored tunnevad ennast noortekeskustes turvaliselt ja on kaasatud sellisel määral, nagu nad seda soovivad. Ka tagasihoidlikumad noored, kes ise ei julge võib-olla tegevustest osa võtta saavad tähelepanu. Noortekeskuses on **loodud õhkkond, kus noortel on soov proovida uusi asju.** Noortekeskusesse tulles ei segata teisi ning kaasatakse endaga teisi noori, seal on hea ja mõnus olla, hea ja igati turvaline õhkkond. Vene noored tõid esile, et esimesed korrad noortekeskuses on rasked, aga oluline on noorte julgustamine. **Oluline on noorte püüdluste toetamine.**

Noorte hinnangul aitavad ja innustavad noorsootöötajad neid pidevalt koostööle. Noortekeskuse keskkond sõltub väga palju noorsootöötajast. **Noorte hinnangul kohtlevad noorsootöötajad kõiki noori samaväärselt ja on sallivad erinevuste suhtes.** Tegevusi püütakse vastavalt noorte soovidele pakkuda võrdselt. Kuigi noortekeskust külastavad noored ei pruugi olla omavahel sõbrad, püüab noorsootöö luua õhkkonda, mis toetab noorte omavahelist koostööd ning tegutsemist ühtse meeskonnana. Eraldi pööratakse tähelepanu ka sellele, et noorte vahel ei tekiks konflikte ja tülisid. Kuigi noorsootöötajad suhtuvad kõikidesse noortesse võrdselt, ei suhtu noored ise alati teistesse samamoodi.

Kui noorel on mõni idee, siis toetavad noorsootöötajad selle elluviimist ja kui noortekeskuses toimub mõni tegevus või üritus, siis panustavad noored ka ise neisse (või osalevad nendes) hea meelega. Probleemina mainiti seda, kui noorte arvamust küll küsitakse, aga otsuse tegemisel sellega ei arvestata - tegelikult otsustatakse nende eest.

3) Respekterimine

Noorte arvates tähendab respekterimine eelkõige **teiste inimeste austamist ja seda, et ei tehta vahet näiteks inimese soo, rassi ja vanuse põhjal.** Iga inimest peaks austama sellisena nagu ta on, aga samas peavad noored oluliseks ka võimalust teha teistele ettepanekuid ja anda soovitusi. Teiste austamine on inimese omavahelise suhtlemise vundamendiks, millele ehitatakse suhteid.

Noored tõid välja, et **noorsootöötajad tunnustavad noori ka iga väikse panuse eest.** Noortekeskustes toetatakse ka noorte initsiatiivi – näiteks kui noored soovivad ise teistele tegevusi korraldada või teisi noori juhendada. Noored leiavad, et noorsootöötajad on väga noortepärased – nad mõistavad noori palju rohkem, kui teised nende vanused inimesed ning nad oskavad noortega suhelda. **Noorsootöötajad suhtuvad noortesse kui võrdväärsetesse** ja neist võivad saada väga head sõbrad. Noored tunnetavad, et nad võivad noorsootöötaja poole ükskõik, mis murega pöörduda ja saada neilt alati abi või tuge.

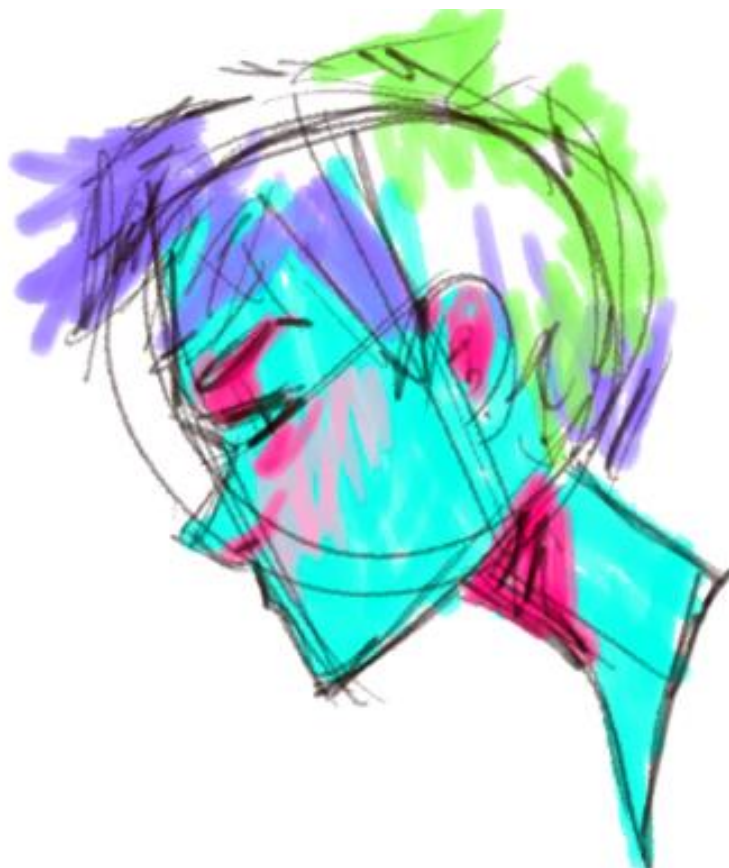
4) Väärtuste teadvustamine

Noored tõid välja, et väärtuste tundmine on väga oluline. Tähtsal kohal selles on koostöö eri osapoolte vahel ja meeskonnatöö. Noorte hinnangul peaks noorsootöös lähtuma üldtunnustatud normidest ja reeglitest. **Samas peaksid ühised väärtused olema ka arutelu objektiks, ehk väärtused ei ole vastuvaidlematult omaks võetud, vaid nende üle toimuvad arutelud ja noored saavad esitada nende kohta küsimusi.**

5) Jõustav keskkond

Noorte jaoks tähendas toetav keskkond noorte julgustamist, abivalmidust ja austust ning eksimuste aktsepteerimist.

Noorte hinnangul tähendab jõustamine noortekeskuses seda, et noorsootöötaja käest saab alati nõu küsida või ta on valmis noori aitama. Noortekeskustes luuakse uusi võimalusi, kuidas mingile (noort huvitavale) tegevusele keskenduda. Noored leidsid, et ka siis, kui alati midagi ei õnnestu innustavad noorsootöötajad noori edasi pingutama ja tegevust jätkama. Kuna paljudel noortel on probleeme enesehinnanguga, siis on toetus iga noore jaoks on väga oluline. Kuna kodus ei saada noortest aru, siis hakkavad nad otsima toetust mujalt. Noortekeskus pakub väga palju võimalusi uute tutvuste loomiseks ja suhtlemiseks teiste noortega, keda nad varem ei tundnud. Noorsootöös on võimalik end tähtsana tunda ning eneseusku suurendada.

Järeldused

Kogutud andmete analüüsis ilmneb, et **noortekeskse lähenemise teoreetilise kontseptsiooni tähenduslikkus Eesti avatud noorsootöö kontekstis on suur**. Kõikide gruppide vastajad oskasid seost-ada noortekeskse lähenemise viit peamist komponenti: noorte õiguste järgimine, tegelik osalus, respektseerimine, väärtuste teadvustamine ja jõustav keskkond omaenda noorsootöö kogemusega. Samuti omasid need komponendid kõikide arvamustes tähtsust ka noorsootöö ja noorte kui ühiskonnagrupi kontekstis. See tulemus võimaldab järeldada, et **teoreetilises kontseptsioonis määratletud noortekeskse lähenemise komponendid on asjakohased ja omavad tähendust ning tähtsust noortele osutatavate teenuste/tegevuste kontekstis**. Oluline on ka asjaolu, et regionaalseid erinevusi komponentide asjakohasuse hindamisel ei esinenud, st nende viie komponendi näol on tegu universaalselt kaalukate osistega.

Noorsootöö korraldajate ja noorsootöötajate ning noorte arvamustes ilmnes erisusi probleemsete küsimuste/takistuste määratlemisel erinevate komponentide lõikes. Näiteks pidasid noorsootöö korraldajad väärtuste teadvustamisel otsustavaks seda, kas noorsootöötajad ka ise oma väärtusi teadvustavad. Selle olulisust markeeriti ka noorsootöötajate rühmas, kuid märkimisväärselt väiksema prioriteetsuse astmega. Kui noorsootöötajad ja noorsootöö korraldajad tajusid jõustava keskkonna loomisel olulisena protsessi ja meetodite tähtsust, siis noored pidasid eriti vajalikuks teiste noortega kokkusaamisest uue edasiviiva jõu leidmist. Sellised erisused aga taanduvad üldise üksmeele osas selles, et komponentide lõikes on praktilisel tasandil veel palju ära teha. Kõik rühmad leidsid näiteks, et

- noorte õiguste teadvustamisel on puudujääke,
- probleemiks on tegeliku osaluse asendamine näilise osalusega,
- suhtluse aluseks peab olema erinevusi arvestav respektseerimine,
- nii noorte kui noorsootöötajate väärtuste teadvustamine vajab aega aruteludeks ja tähelepanu;
- eksimuste aktsepteerimine noorte jõustamiseks noortekeskuses vajab mõistmist ka väljaspool valdkonda jpm.

Tulemus, et kõikide komponentide lõikes nähti praktilisel tasandil vajakajäämisi ning samas peeti nendega tegelemist väga oluliseks, on eriti kaalukas praktiliseks tööks rakendatava mudeli väljatöötamise seisukohast noortekeskse lähenemise teoreetilise kontseptsiooni baasil. See **kinnitab, et ka juba pikemat aega tähendust ja tähtsust omavad põhimõtted/lähenemised vajavad ellu rakendamiseks jätkuvalt tuge**.

Positiivne kinnitus komponentide asjakohasusele igapäevatoos võimaldab ka teha järelduse, et komponentide **koondamine terviklikuks lähenemiseks – noortekeskseks lähenemiseks – loob võimaluse töötajaskonnal oma tegevust terviklikumalt analüüsida ja arendada ning korraldajatel ja noortel seda süsteemsemalt hinnata**.

Kuna avatud noorsootöö on olemuselt mitmekesine, siis võib hinnata, et need tulemused on kohaldatavad ka teistele noorsootöö valdkondadele, aga ka muudele valdkondadele, kus noortele teenuseid pakutakse.

Kokkuvõte

Eesmärgiga saada täiendavaid hinnanguid oma varasemalt väljatöötatud noortekeskse lähenemise teoreetilise kontseptsiooni sisule, sh kontseptsioonis defineeritud komponentide tähenduslikkusele Eesti praktilise noorsootöö kontekstis, viis Tartu Ülikooli Narva kolledži projektirühm 2021. aastal läbi uuring noortekeskse lähenemise teoreetilise kontseptsiooni analüüsiks noortevaldkonnas.

Uuringu fookusvaldkonnaks valiti *avatud noorsootöö valdkond*. Fookusintervjuude käigus koguti arvamusi noorsootöö korraldajatelt kohalikes omavalitsustes, noortekeskuste töötajatelt ja noortekeskuste noorsootöös osalevate noortelt erinevatest Eesti piirkondadest. Kokku teostati 8 fookusgruppiintervjuud. Kokku osales intervjuudes 27 inimest: 6 kohalikes omavalitsustes noorsootööd korraldavat spetsilisti, 6 noortekeskuse töötajat ja 15 noort, neist 4 venekeelse taustaga. Kogutud andmeid analüüsiti kvalitatiivse sisuanalüüsi, täpsemalt temaatilise analüüsi suunatud ehk deduktiivsel meetodil.

Kokkuvõtlikult seisnevad gruppide intervjuuerimisel saadud olulisemad tulemused noortekeskse lähenemise komponentide lõikes järgmises:

1) Noorte õiguste järgimine

Väga oluliseks peeti noorsootöötajate professionaalset ettevalmistust, mis võimaldab neil noorte õiguste tagamisega hästi hakkama saada. Noorte privaatsuse tagamisel on muutunud üha olulisemaks andmekaitse seadusest lähtumine. Oluliseks peeti ka (näiteks erivajadustega) noortele võrdse ligipääsu tagamist ja noortekeskuste reegleid eiranute õiglast kohtlemist. Toonitati ka kooli ja noortekeskuse rolli tasakaalustamist lapsega tegelemist reguleerivates kogukondlikes kokkulepetes. Noorte õiguste tagamise takistustena toodi välja aeg-ajalt esineda võivat noorsootöö partnerite eelarvamuslikku suhtumist noortesse ja koolisüsteemis aeg-ajalt tooni andvat autoritaarsust. Kuigi noored märkisid, et nad igapäevaselt oma õigusi ei teadvusta, leidsid nad et nende õiguste lahti seletamisele võiks rohkem tähelepanu pöörata. Noorsootöötajad aga pidasid oluliseks noortele selgitada, et koos õiguste ja vabadustega kaasneb ka vastutus.

2) Tegelik osalus

Leiti, et pigem on kaasatud aktiivsed valjuhäälsed ja silmatorkavad noored. Vaatamata headeks peetavatele osalusvõimalustele leiti, et noored ise peaksid veelgi initsiatiivikamad olema. Oluliseks peeti noortele turvalise keskkonna loomist, mis võimaldab neil olulistel teemadel kaasa rääkida. Soovitati avada ka uusi noortekeskusi, sest leiti, et noorte huvi ületab reaalsed võimalused. Tegelik osalus püüab luua noorsootöös õhkkonda, mis toetab noorte omavahelist koostööd ning tegutsemist ühtse

meeskonnana, kus noorte vahel ei ole konflikte ja tülisid. Osalust pärssiva tegurina mainiti noorsootöötaja noore eest vastutuse võtmist, kus (eriti algaja) noorsootöötaja kipub projekte noorte eest „ära tegema“. Üheks olulisemaks näilise kaasamise põhjuseks on noortele suunatud projektikonkursside taotlusvormide ja nõuete keerukus. Osalust piirab ka ebapiisav võimekus erinevates keeltes noortega suhelda. Oluliseks väljakutseks noorsootöötajatele on noortega digimaailmas sammu pidamine.

3) Respekteriv suhtumine

Intervjuudes toonitati, et ilma lugupidava suhtumiseta ei ole noortega võimalik koostööd teha. Noored võtavad väga palju käitumisnorme üle ümbritsevast keskkonnast, kus noorsootöötaja on neile eeskujuks. Oluline on aktsepteerida noort sellisena, nagu ta on ja alles siis leppida kokku vajadusel noorsootöö põhimõtetega rohkem kooskõlas olevad täpsemad reeglid. Noorte „oma keskkonnas“ kehtivate normidega tuleks arvestada. Nende keskkonda minnes tuleks esmalt huvituda noorte tegevustest ja uurida, mida nad ise edukuse kriteeriumiteks peavad. Samas on vaja suurendada noorte teadlikkust lubatu piiridest. Kokkulepitud reeglite rikkumise järel tuleks arutleda noorega, mis ja miks läks valesti ning kuidas seda edaspidi vältida. Leiti, et kõige paremini sobib noorte lugupidaval moel arendamiseks väikeste sammude haaval nügimine. Noorte arvates tähendab respekterimine eelkõige inimeste võrdset kohtlemist – ei tehta vahet soo, rassi ja vanuse põhjal.

4) Väärtuste teadvustamine

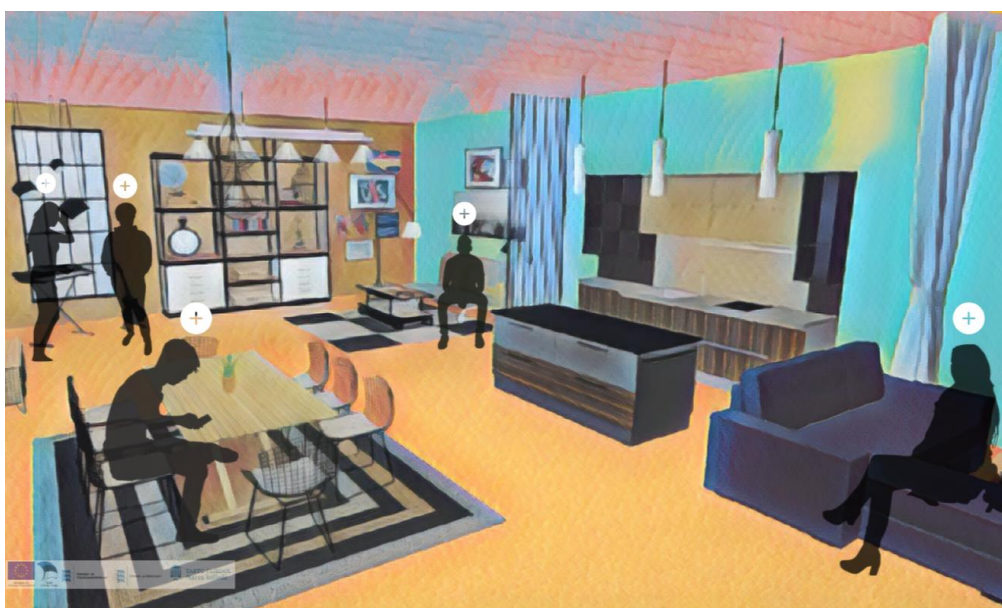
Intervjueeritud märkisid, et noortele ei tohiks peale suruda täiskasvanute vaateid ja kindlaid arvamusi, mida noored peaks kriitikavabalt järgima. Noorsootöötajate juures peeti oluliseks tolerantsust erinevate inimeste suhtes. Et töötada ilma omaenda väärtushinnangutega vastuollu minemata, on noorsootöötajal vaja teadvustada enda väärtushinnanguid ja nende mõju oma tegevusele. Oluliseks peeti ka noorsootöötaja suutlikkust mõista lapsi ja noori läbi nende väärtuste ja eluilma. Noorsootöötaja peaks vananedes suutma jääda hingelt nooreks ja olema kodus noorte väärtusmaailmas. Kuna väärtused kujunevad välja just nooruses, siis on ka noorsootööl oluline roll nende väljakujunemises. Kuna noorte väärtusi kujundab eelkõige nende perekond ja kodune kasvatus, võib väga kergelt tekkida väärtuskonflikt teistsuguste kasvatuspõhimõtetega kodust pärit noortega. Kuigi noorsootöötaja ei saa otse öelda, millised on „õiged väärtused“, saab ta kujundada noorte minapilti eelkõige isikliku eeskuju kaudu. Noorte väärtustele tuleb mõelda juba tegevusi planeerima hakates. Riskikohaks on noorsootöötaja hõivatus – st olukord, kui tal ei jää aega koos noortega arutada ja analüüsida. Leiti, et kuigi noorsootöö peaks lähtuma üldtunnustatud normidest ja reeglitest, võiks ühised väärtused olla ka kriitilise arutelu objektiks.

5) Jõustav keskkond

Toodi välja, et eelnevate noortekeskuse komponentidega on tugevasti seotud neid läbiv noorte jõustamine ja võimestamine. Jõustamine tähendab noorsootöötaja käest alati julgustava toe, nõu või abi saamist ning eksimuste aktsepteerimist. Noortekeskust peetakse kohaks, kus noor saab tunda, et just seal võib ta ka eksida ja sellest õppida.

Noorsootõtaja aitab noort võimestades noorel tunnetada kontrolli oma elu üle – kas kogeda seda esmakordselt või kontrollitaju suurendada. Jõustada tuleb ka tublisid aktiivseid noori, sest nendel on täpselt samasugused hirmud ja probleemid nagu ülejäänud noortel. Noorte aitamiseks on oluline alati olemas olla. Noorsootõtajad püüavad jõustada ja võimestada noori nende ära kuulamise, positiivsete kogemuste, eneseteostuse ning eduelamuste pakkumise kaudu. Riskikohaks on intuiitivne, süstemaatilistel teadmistel mittepõhinev jõustamine. Võimestamine on palju tulemuslikum, kui see põhineb erialasel tasemeharidusel või täiendkoolitusel omandatud teadmistel. Teiseks riskikohaks on ka dilemma protsessi ja tulemuse vahel – kuigi väljastpoolt avaldatakse noorsootõtõle pidevalt tugevat survet menukate ürituste läbiviimiseks, on noortekeskuses tehtava noorsootõtõ huvides see protsess ise palju tähtsam, kui lõpptulemus.

Andmete analüüsi tulemusel võib järeldada, et avatud noorsootõtõ valdkonnas läbiviidud uuring tõestas noortekeskuse lähenemise kontseptsiooni asjakohasust – kõik viis komponenti on tegelikult osaks igapäevases noorsootõtõs, on seotud noorsootõtõs kogetud probleemide ja/või vajadustega ning on seetõttu olulised nii korraldajate, tõõtajate kui noorte vaatenurgast. Oluline on ka asjaolu, et regionaalseid erinevusi komponentide asjakohasuse hindamisel ei esinenud, st nende viie komponenti näol on tegu universaalselt kaalukate osistega. Positiivne kinnitus komponentide asjakohasusele igapäevatoos võimaldab ka teha järelduse, et nende koondamine terviklikuks lähenemiseks – noortekeskseks lähenemiseks – loob võimaluse tõõtajakonnal oma tegevust terviklikumalt analüüsida ja arendada ning korraldajatel ja noortel seda süsteemsemalt hinnata. Kuna avatud noorsootõtõ on olemuselt mitmekesine, siis võib hinnata, et need tulemused on kohaldatavad ka teistele noorsootõtõ valdkondadele, aga ka muudele valdkondadele, kus noortele teenuseid pakutakse.

Kasutatud kirjandus

Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus (2020) Noortekeskuste miinimumstandard 2020. <https://ank.ee/wp-content/uploads/2021/01/Noortekeskuste-miinimumstandard.pdf>

Ezzy, D. (2002). *Qualitative Analysis: Practice and Innovation*. Crows Nest, NSW: Allen & Unwin.

Flick, U. (2011). *An Introduction to Qualitative Research*. Los Angeles ja London: Sage.

Kalmus, V., Masso, A., Linno, M. (2015). Kvalitatiivne sisuanalüüs. K. Rootalu, V. Kalmus, A. Masso, ja T. Vihalemm (toim), *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. <https://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys>

Lagerspetz, M. (2021). *Ühiskonna uurimise meetodid: sissejuhatus ja väljajuhatus*. Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus.

Laherand, M.-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: Infotrükk.

Mayring, P. (2000). Qualitative Content Analysis. *Forum Qualitative Sozialforschung / Forum: Qualitative Social Research*, 1(2), Art. 20. Kasutatud 07.09.2014 <http://nbnresolving.de/urn:nbn:de:0114-fqs0002204>

Rämmer, A., Kivimäe, A., Žuravljova, M., Kötsi, K. (2021) *Noortekeskse lähenemise teoreetiline alus: taust, kontseptsioon ja selle kõlapind Eestis*. Narva: TÜ Narva Kolledž.